

99/65 Talak Suresi

1. Bu ayetler, boşanmış kadınların iddet bekleme süresini açıklayan 2/Bakara 228-235. ayetler üzerine getirilen ek açıklamalardır. Kadınları boşama noktasında kocaların uymaları gereken ahlakî inceliklere dikkat çekilmektedir. Erkeğe ve kadına pişman olup evliliğe devam etme imkânını ortadan kaldıran bir defada üç boşamaya kalkışmak veya kadını evden çıkarmak veya kadının evi terk etmesi gibi ölçüsüz davranışları açıkça yasaklamaktadır. Kadının ay halinin gözetilmesi ve temizlik halinde cinsel ilişkiye girmeden boşama gibi ilahî ölçülere uygun boşama ölçüleri belirlenmektedir ki sonraki dönemlerde buna “Sünnet boşama” denmiştir (Mevdudî, *Tefhim*). Erkeğin üç talak bir çırpıda söyleyerek boşaması ve bunun geçerli kabul edilmesi ayetlerin ruhuna da Hz. Peygamber’in uygulamasına da aykırı bir durumdur. Özellikle eşlerin her ikisine de boşanma hakkı veren 4/Nisa 127-130. ayetlerin açık hükümlerine rağmen boşanmada kadının söz hakkını yok sayan yorumlar kural dışı görünmektedir (Hamdi Yazır, *Hak Dini*). Mücadele suresinin ilk ayetlerinde de işaret edildiği gibi Allah kadının konuşmasını dikkate alırken Müslümanların almaması anlaşılır gibi değildir.

2. “İlahî takdirin gelecekte nasıl sonuçlar ortaya çıkaracağını sen bilemezsin” uyarısı, hem iddet süresinin sonunda ortaya çıkacak olumlu gelişmeleri, hem de Allah’ın kurallarını çiğneme durumunda ortaya çıkacak olumsuz sonuçları kapsıyor görünmektedir (Hamdi Yazır, *Hak Dini*).

3. Geniş bilgi için bkz. 2/Bakara 231, 232.

4. Boşanma konusunda genel hükümler vaz’eden bu ayetlerin yönetici ve hâkim sıfatlarına haiz olan Hz. Peygamber’e seslenerek başlaması ve iki şahid bulundurmaya öngörmesi, boşanmayı mahkemenin konusu haline getirmiştir. Hz. Peygamber’in uygulaması bu yöndedir ve iki şahid bulundurmaksızın boşama, sahabe tarafından kınanmıştır (Abdurrazzak, *el-Musannef*, VI. 136, no: 10255-8; Beyhakî, *Sunen*, VII. 373; Erul, *Sahabenin Sünnet Anlayışı*, s. 65).

5. Bkz. 2/Bakara 228, 234; 33/Ahzab 49.

6. Ayetin vurgusu konusunda bkz. 8. ayet.

7. Bu ve devamındaki ayetle ilgili ek bilgi için bkz. 2/Bakara 231-233.

8. Bu ayetten itibaren gelen ayetler, önceki ayetlerde vaz’edilen hukukî ve ahlakî hükümlere riayet konusunda ciddi uyarılar yapmakta ve bu tür hükümlerin dayandığı imanî arka-plana dikkat çekmektedir. Özellikle Allah’ın emrine karşı duyarlı olmaya vurgu yapan 5 ve 8. ayetlerin lafız ortaklığı açıktır.

9. Aslında bu cümle, hem anlam olarak hem de ayetlerin sonlarındaki ses uyumu açısından 9. ayetin devamı niteliğindedir. Kanaatimizce 9. ayetin numarası bu cümleden sonra yer alması gerekirdi. Ayet numaralarını belirleyen ilk dönem âlimlerinin gözünden kaçmış olan bu durum sonraki âlimler tarafından da devam ettirilmiş görünmektedir. Çünkü bu cümleden itibaren gelen hitap cümlesinin başındaki sebep bildiren “Fâ” edatı, sadece bu cümleye veya 9. ayete yönelik bir bağlaç değil, 5, 8 ve 9. ayetlerde dile getirilen konunun bütününe yönelik bir temellendirir.

10. Allah, gökleri yedi kat yarattığını zikrettikten sonra yerde de göklerin bir benzerini yarattığını dile getirmiştir. Çoğunluk bu ifadeyi yerin de yedi kat olduğu şeklinde değerlendirmişlerdir. Fakat bazı tefsirciler bu ifadeden, gökyüzünde başka yerlerin olduğunu ve oralarda da insanların yaşadığını çıkarmışlardır. Bu görüşü savunanlar, sadece İbn Abbas'a atfedilen bir görüşe dayanarak tıpkı gökyüzü gibi yerin her katında insanların yaşadığını hayal etmişlerdir (Taberî, *Camîu'l-Beyan*). Aliyyülkârî, bu tür rivayetlerin İsrailiyat efsanelerine karıştığını söylerken, bazı çağdaş tefsirciler bu tür görüşleri modern teorilerle temellendirmeye çalışmışlardır (Mevdudî, *Tefhim*). Ayrıca dünyanın yedi kıta ve yedi iklim olduğu konusunda da yorumlar mevcuttur. Yerin yedi katman olduğunu kabul etmekle birlikte bunun mutlak bir sayı olmadığını, çokluk ifadesi olduğunu düşünenler de vardır (Âlûsî, *Ruhu'l-Maânî*). Tarihî yorumlar arasında günümüz dünya tasavvuruna en yakın yorumlardan birisi Maverdî'nin yaptığı taksimdir ki yayvan ve küre şeklinde iki ayrı yer tasavvurundan söz etmektedir (*en-Nüket*). Cumhuriyetin 7 kat yer söylemi bugünkü yer tasavvuruna yakın görünmemektedir. Çünkü yerin katmanlarını iç çekirdek, dış çekirdek, alt manto, üst manto, yer kabuğu ve litosfer şeklinde tasnif eden bir teori mevcuttur. Buna hidrosfer ve atmosferi eklemek ne kadar yerinde olur bilemeyiz ancak araştırmaların net bir sonuca ulaştığını söylemek de mümkün görünmemektedir.

11. Allah'ın hükmünün inmesinden kasıt, evrenin yaratılması ve yönetilmesi konusundaki hükmünün yerlerle gökler arasında sürekli işlemesi olmalıdır. Vahyin inmesi de bunun bir parçasıdır (Maverdî, *en-Nüket*; Mukatil, *et-Tefsir*).